

אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
הפקולטה למדעי הרוח והחברה
המחלקה להיסטוריה כללית – תשפ"א

שם הקורס: **דה-קולוניזציה: מאבקי שחרור במאה העשרים**
שם המרצה: פרופ' רות ג'יניאו
בניין דילר, חדר 306
שעת קבלה: יום ב' 13:00-14:00 (בתיאום מראש בלבד)
דוא"ל: rginio@bgu.ac.il

תיאור הקורס

הקורס עוסק בתופעה שאפיינה את השנים שסביב אמצע המאה העשרים שבמהלכן איבדו האימפריות הקולוניאליות את רוב האזורים שכבשו כמה עשרות שנים קודם לכן. תופעה זו קשורה קשר הדוק למלחמות העולם ובעיקר למלחמת העולם השנייה ולמלחמה הקרה שהתפתחה בעקבותיה. מאבקי השחרור השונים התאפיינו במידה שונה של אלימות והיו בעלי מטרות שונות על אף שרובם המוחלט הובילו בסופו של דבר לעצמאות מדינית. אולם כיום ברור שהעצמאות הזו לא היתה דה-קולוניזציה אמיתית ולא הביאה לשינוי מהותי ביחסים הקולוניאליים. במהלך הקורס נלמד על המאפיינים הכלליים של התופעה והגורמים לאופי השונה של מאבקי השחרור במושבות שונות. נתרכז בארבעה מקרי בוחן וננתח אותן לעומק: תהליך הדה-קולוניזציה בהודו, מלחמת אלג'יריה, מרד המאו מאו בקניה ותהליך הדה-קולוניזציה במערב אפריקה הצרפתית.

התאמת הקורס לתקופת הקורונה:

במצב הנוכחי לא ניתן לדעת בוודאות מה יהיו תנאי ההוראה בסמסטר א. נכון לעכשיו קורס זה יילמד ברובו בזום אך שלושה מפגשים מתוכו יהיו פרונטליים ויתקיימו בשתיים עד שלוש קבוצות נפרדות ועל פי הנחיות משרד הבריאות. מי שלא יוכל להשתתף במפגשים אלה בשל המצב יצפה בדיון באחת הקבוצות באמצעות הזום. במקום הזמן שמתפנה בשיעורים אלה בשל החלוקה לקבוצות הסטודנטים/ות יצפו בזמן זה או בזמן אחר לבחירתם/ן בסרט וישתתפו בדיון אינטרנטי שיעסוק בו. המפגשים הפרונטליים יתקיימו בתאריכים אלה:

10.11.20
8.12.20
5.1.20

תוצאות למידה

בסיום הקורס הסטודנטים/ות יכירו לעומק את מאבקי השחרור בהם נדון בקורס וידעו להסביר את ההבדלים ואת הדמיון ביניהם. הם גם ידעו לקשר אותם לתהליכים שהתרחשו בעולם באותה תקופה וכן לאלה המתרחשים בעולם כיום, למשל, המאבק להסרת פסלים הקשורים במורשת בקולוניאלית. הסטודנטים/ות גם ילמדו לחקור באופן עצמאי תהליכים היסטוריים ולמקם אותם בקונטקסט רחב יותר. הם/ן ילמדו לנתח מקור ראשוני ולהבין מה ניתן ללמוד ממנו על תהליכי דה-קולוניזציה

חובות הקורס והרכב הציון:

הנוכחות בקורס היא חובה. משמעות דרישה זו אינה רק התחברות לזום אלא הפעלת המצלמה (אם דרישה זו מעוררת בעיה כלשהי יש לפנות לוועדת ההוראה של המחלקה להיסטוריה כללית לבקשת

אישור מיוחד – אך במקרה שיינתן אישור כזה יש בכל זאת להשתתף באופן פעיל בשיעור גם ללא מצלמה).

הקורס בנוי על השתתפות פעילה של הסטודנטים ומחקר מעמיק של אחד ממקרי הבוחן בהם נעסוק.

הסטודנטים/ות יתחלקו לצוותים כאשר כל צוות יעסוק באחד האזורים בו נדון במהלך הקורס. לאחר הקדמה קצרה נעסוק כל שיעור בנושא אחר שיחבר בין כל מקרי הבוחן אותם יציגו הצוותים השונים. – 20 אחוז

ניתוח מקור ראשוני – כל צוות יבחר מקור ראשוני שקשור למאבק בו הוא עוסק, יציג את המקור בשיעור וינתח אותו בהקשר של המאבק האנטי-קולוניאלי. על כל סטודנט/ית יהיה להגיש את ניתוח המקור הראשוני בכתב (לאחר הצגתו בשיעור) בהתאם לשאלות המנחות הבאות:
מי כתב את המקור?
מה ההקשר ההיסטורי שלו?
לאיזו מטרה הוא נכתב?
מה היה קהל היעד שלו?
מה ניתן ללמוד ממנו על מאבק השחרור שהוא קשור אליו?
ניתן להתייעץ עם חברי הצוות אולם הכתיבה עצמה צריכה להיות עצמאית – 20 אחוז מהציון (עד שלושה עמודים)

צפיה בסרט הקרב על אלג'יר והשתתפות בדיון מקוון על הסרט – 10%

מטלה: השוואה בין מקרה הבוחן אותו חקרתם לאורך הקורס עם אחד ממקרי הבוחן האחרים שהוצגו במהלכו. יש לבחור כמה נקודות להשוואה כגון: המצב הקולוניאלי לפני פרוץ המאבק, אופיו של המשטר הקולוניאלי, מידת המעורבות הבינלאומית במאבק, יעדי המאבק והאופן שבו ניסו תנועות השחרור להשיגם. ניתן לחשוב על נקודות נוספות להשוואה. יש להשתמש בהפניות. (עד 5 עמודים) את החלק שעוסק במקרה הבוחן בו בחרתם ניתן לכתוב ביחד עם חברי/ות הצוות האחרים. עם זאת, על כל אחד מחברי הצוות לבחור מקרה בוחן אחר ולעבוד עליו באופן עצמאי. – 50 אחוז מהציון
את המטלה ניתן ורצוי להכין במהלך הקורס. תאריך ההגשה הסופי הוא 31 בינואר. לא תינתנה הארכות אלא בנסיבות יוצאות דופן ובכל מקרה לא ניתן יהיה לקבל הארכה מעבר ל- 15 בפברואר.

תוכנית הקורס (ייתכנו שינויים):

20.10.20

הצגת הקורס ורקע על האימפריות הקולוניאליות. עד למועד השיעור הבא יש להתחלק לצוותים ולבחור מקרה בוחן.
רות ג'ינאו, הקולוניאליזם האירופי (הספר מציע רקע כללי שנדרש להבנת חומר הלימוד בקורס. מי שלא קרא/ה את הספר במסגרת קורסים אחרים מתבקש/ת לקרוא אותו בתוך השבועיים הראשונים של הקורס)

27.10.20

אופי שונה של משטרים קולוניאליים – התיישבות לבנה ומדיניות קולוניאלית
Martin Shipway, Decolonization and Its Impact: A Comparative Approach to the End of the Colonial Empires, 35-60.

3.11.20

דיון באופי הקולוניאליזם במקרי הבוחן השונים

מרדכי תמרקין וגליה צבר. האוניברסיטה הפתוחה. צמיחת המדינות החדשות באפריקה. קניה – מהתיישבות קולוניאלית למדינה עצמאית. יחידה 5, 127-151.

מישל אביטבול ודניאל זיסווין. האוניברסיטה הפתוחה. צמיחת המדינות החדשות באפריקה. מקולוניאליזם ללאומיות: תוניסיה, אלג'יריה, מרוקו, 26-51.

הודו – יגאל ברונר ודוד שולמן, עין להודו, 267-315 (הפרק – הודו נוצרת)

מערב אפריקה הצרפתית - האוניברסיטה הפתוחה, צמיחת המדינות החדשות באפריקה, יחידות 2-3, נעמי חזן ונורית השמשוני-יפה, קולוניאליזם ודה-קולוניזציה באפריקה, 237-254.

10.11.20

מפגש פרונטלי בקבוצות – נתחלק לשלוש קבוצות (אלג'יריה ומערב אפריקה הצרפתית ביחד) וננהל דיון של חצי שעה לכל קבוצה על מקרה הבוחן. את השעה הנוספת כל סטודנט/ישלים בצפיה בהרצאה מוקלטת שאעלה לאתר הקורס. מי שלא יכול/ה להגיע לקמפוס בשל המצב יוכל להתחבר לדיון של הצוות שלו/ה באמצעות מערכת זום. לקראת מפגש זה על כל צוות לאתר שניים שלושה מקורות מרכזיים (מאמרים, פרקים בספרים) שיסייעו לו בניתוח מקרה הבוחן שלו.

17.11.20

מלחמת העולם השנייה והשפעתה על מאבקים אנטי-קולוניאליים
Timothy Parsons, "No Country Fit for Heroes: The Plight of Disabled Kenyan Veterans" in: Judith A. Byfield, Carolyn A. Brown and ahmad Alawad Sikainga (eds.), *Africa and World War II* (Cambridge: Cambridge University Press, 2015), 127-143

Elizabeth Schmidt, "Popular Resistance and Anticolonial Mobilization: The War Effort in French Guinea" in: Judith A. Byfield, Carolyn A. Brown and ahmad Alawad Sikainga (eds.), *Africa and World War II* (Cambridge: Cambridge University Press, 2015), 441-461

24.11.20

התפתחות המאבק האנטי-קולוניאלי לאחר המלחמה
בהסתמך על חומר הקריאה שהיה שעד עכשיו והמקורות שאיתרתם על כל צוות להציג בשיעור זה את השלבים העיקריים בתהליך הדה-קולוניזציה בשנים שלאחר מלחמת העולם השנייה

1.12.20

מעורבות בינלאומית – הדוגמא של אלג'יריה דיון בסרט הקרב על אלג'יר
הסרט הקרב על אלג'יר עד לתאריך זה יש לצפות בסרט ולהשתתף בדיון המקוון

8.12.20

מפגש פרונטלי – מקור ראשוני
לקראת מפגש זה על כל צוות לאתר מקור ראשוני שקשור למאבק הקולוניאלי באזור הנבחר.

15.12.20

דרכי המאבק ומידת האלימות

בשיעור זה נבחן את שני המקרים בהם היתה אלימות מועטה יחסית – מערב אפריקה הצרפתית והודו מול שני המקרים בהם היתה אלימות משמעותית – קניה ואלג'יריה ונעמוד על הסיבות לכך

פרנץ פאנון, מקוללים עלי אדמות, 104-43
אי-אלימות – המקרה של הודו
יוחנן גרינשפון, על כוח ואי-אלימות: חייו ומשנתו של מהטמה גנדהי, 128-114, 171-145.

22.12.20

הצגת המקורות הראשוניים

29.12.20

משתפי פעולה במאבקים קולוניאליים אלימים ואלטרנטיבות לעצמאות מדינית

Daniel Branch, "The Enemy Within: Loyalists and the War against Mau Mau in Kenya", Journal of African History, 48:2 (2007), 291-315.

מלחמת אלג'יריה: חוויות, דימויים, עדויות – פרק 7, 164-145

5.1.21

מפגש פרונטלי – הזיכרון של המאבק האנטי-קולוניאלי כיום
על כל צוות להכין לקראת מפגש זה ביטוי עכשווי כלשהו למאבק האנטי-קולוניאלי בו הוא עסק במהלך הקורס – זה יכול להיות מאבק פוליטי עכשווי, תביעה משפטית, דרישה לשינוי תכניות לימודים, סרט, תגובה ספרותית ועוד

12.1.21

כל צוות יציג בשיעור זה את הביטוי העכשווי למאבק האנטי קולוניאלי בו הוא בחר.